

УДК 336:339.9

JEL G 15

DOI: 10.31471/2409-0948-2019-1(19)-133-141

Туболець Ірина Іванівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів,
Університету митної справи та фінансів
49600, Дніпро, вул. Володимира Вернадського 2/4
e-mail: irina.tubolec@gmail.com.
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9566-0587>

Ткаліч Ольга Вікторівна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки,
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
49600, Дніпро, вул. Сергія Єфремова 25
e-mail: tkalich_olya@ukr.net

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Анотація. У статті розглянуто одну із частин глобалізації – глобалізація фінансових ринків. Досліджено міжнародні фінансові інституції, що у сукупності утворюють міжнародну фінансову інфраструктуру та головні суб'єкти фінансової глобалізації. Розглянуто сегменти глобального фінансового ринку, до яких відносяться глобальний ринок позикового капіталу, глобальний фондовий ринок, інші глобальні фінансові ринки (дорогоцінних металів, страхування нерухомість), глобальний валютний ринок.

Наведено перспективи глобальних фінансових ринків, а саме: високі світові стандарти; більш вищий рівень диверсифікованості; більш вища ліквідність; професійне управління ризиками.

Установлено, що в основі глобалізації фінансової системи лежить взаємодія таких явищ: технічний прогрес; зростаюча конкуренція: з одного боку, між кредитними й фінансовими установами на фінансових ринках, а з іншого, – між самими фінансовими ринками внаслідок значного розвитку інформаційних технологій і телекомунікацій; реструктуризація кредитних і фінансових; широка інтернаціоналізація бізнесу через посилення транснаціонального характеру діяльності корпорацій; консолідація регіональних інтеграційних об'єднань (у Європі - Економічний і валютний союз); послаблення твердого контролю щодо здійснення міжнародних угод, пов'язаних з рухом капіталу фондових бірж; макроекономічна стабілізація й реформи в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою, які створили сприятливий клімат для іноземних інвесторів; широке використання «принципу важеля».

Досліджено, що до загальносвітових тенденцій розвитку міжнародних фінансових ринків в умовах глобалізації належать інтеграція міжнародних ринків капіталу; злиття фінансових установ; тенденція до збільшення спекулятивних операцій на фінансових ринках; фінансові кризи.

Доведено, що становлення глобального фінансового простору представлене збільшенням міжнародних фінансових потоків, обсягів усіх видів міжнародних трансакцій, зростанням кількості компаній та фінансових груп, які проводять свою діяльність за межами національних фінансових систем.

Ключові слова: фінансова глобалізація, процес, суб'єкти, сегменти, фінансовий сектор, фінансові потоки.

Tubolec Iryna Ivanovna
Candidate of Sciences (Economics), associate professor
Associate Professor of the Department of State, Local and Corporate Finance,
University of Customs and Finance
49600, Dnipro st. Volodymyr Vernadsky 2/4

Tkalich Olga Viktorovna
Candidate of Sciences (Economics),
Associate Professor of the Department of Economics
Dniprovsky State Agrarian and Economic University
49600, Dnipro st. Sergei Yefremov 25

GLOBALIZATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS

Abstract. The article deals with one of the components of globalization - the globalization of financial markets. The article considers financial markets, which are the component of globalization. The study investigates the international financial institutions that together form the international financial infrastructure and the main subjects of financial globalization. The study investigates the international financial institutions, which collectively form the international financial infrastructure and main subjects of financial globalization. The segments of the global financial market, which include the global debt market, the global stock market, other global financial markets (precious metals, real estate insurance), the global currency market, are considered. The article considers the segments of the global financial market, such as the global debt market, the global stock market, the global currency market and other global financial markets (precious metals, real estate insurance etc.).

The article presents the prospects of global financial markets, such as high world standards, higher level of diversification, higher liquidity and professional risk management. It is established that the basis of the globalization of the financial system lies in the interaction of such phenomena as: technological progress; growing competition: on the one hand, between lending and financial institutions in the financial markets, and on the other hand, between the financial markets themselves, due to the significant development of information technology and telecommunications; restructuring of credit and financial; wide internationalization of business due to the increasing transnational nature of corporations; consolidation of regional integration associations (in Europe - Economic and Monetary Union); weakening of the firm control over the implementation of international agreements related to the movement of capital stock exchanges; - macroeconomic stabilization and reform in a number of developing and transition countries that have created a favorable climate for foreign investors; widespread use of the "principle of the lever".

We investigated that the integration of international capital markets, merger of financial institutions, the tendency to increase speculative operations in the financial markets and financial crises are the global trends in the development of international financial markets in the requisition of globalization.

It is proved that the, the emergence of the global financial space is represented by an increase in international financial flows, volumes of all types of international transactions, an increase in the number of companies and financial groups that operate outside of the national financial systems.

Key words: financial globalization, process, entities, segments, financial sector, financial flows.

Вступ. Процеси інтернаціоналізації капіталу, лібералізація міжнародних економічних відносин змінюють структуру та форму організації світової економіки. Стрімке формування глобального ринку і динамічний розвиток фінансових ринків країн

стимулюють процеси глобалізації фінансових інститутів та інституцій.

Глобалізація міжнародної економіки зумовлює якісні зміни в розвитку міжнародного фінансового ринку. Насамперед, це виражено в тому, що розмиваються межі між його різними сегментами, внаслідок чого проблеми деяких країн і сегментів економіки впливають на інші країни і сегменти.

Розвиток міжнародного господарства в умовах поглиблення процесів глобалізації, посилення тенденцій до дерегулювання економічних процесів змушують по-новому оцінити об'єктивну необхідність і можливості функціонування міжнародного фінансового ринку, який є частиною міжнародного господарства.

На міжнародному фінансовому ринку сьогодні кардинально змінюється не тільки модель його організації, а й чинники формування і особливості протікання на ньому криз, які набули глобального характеру.

Аналіз сучасних зарубіжних і вітчизняних досліджень і публікацій. Дослідженням процесів глобалізації міжнародних фінансових ринків приділяють значну увагу науковці різних країн світу. Загалом аналізу проблем розвитку фінансових ринків у процесі їх глобалізації та гармонізації присвячено роботи як іноземних, так і вітчизняних науковців, зокрема В. Дорофєєва, С. Гофмана, А. Суєтіна, Дж.А. Хансона, Л.Дж. Мауєра, Мозгового О., Дж. Сороса, А. Кредисова, В. Лукашевича, Д. Лук'яненка, З. Луцишин, О. Рогача, С. Сіденко, Стукало Н.В., Л. Яремко та інших.

Висвітлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні недостатньо висвітлено деякі аспекти взаємозв'язків між процесами загальноекономічної глобалізації, фінансової глобалізації та новітніми тенденціями розвитку міжнародного фінансового ринку.

Висвітлення основного матеріалу. Сучасну міжнародну економіку характеризує зміцнення процесу інтернаціоналізації, який розпочався приблизно сто років тому і переріс в глобалізацію у 80-90-х роках минулого століття. Процес глобалізації розпочався з розвитком нових принципів міжнародного розподілу праці, які були направлені не лише на спеціалізацію за галузями виробництва конкретної країни, а на випуск та постачання товарів на світовий ринок.

Процес глобалізації є багатогранним явищем, що проявляється у зростанні тенденцій до формування єдиного, всепланетного ринку товарів, капіталів та послуг, в посиленні взаємозв'язків та взаємозалежності держав, в економічному зближенні та об'єднанні різних країн у єдиний господарський комплекс [10]. На думку експертів Міжнародного валютного фонду, глобалізація – це ступінь взаємозв'язку країн через взаємне трансграничне володіння фінансовими активами [3]. Отже, глобалізація зумовлена об'єднанням країн в усьому світі, що передбачає взаємозв'язок торговельних та і фінансових потоків, а також рух робочої сили та інформаційних технологій через міжнародні кордони.

Автори Орлова Н.С. і Свечкіна А.Л. під глобалізацією світових фінансових ринків у широкому розумінні мають на увазі об'єднання в єдину світову систему всієї сукупності міжнародних фінансових відносин [8].

Автори Міркін Я.М. та Міркін В.Я. розглядають глобалізацію фінансових ринків як процес стирання кордонів між національними ринками, інтеграції фінансових інструментів, учасників ринку, органів регулювання, механізмів торгівлі цінними паперами, стандартизації правил і та ін. [5].

Науковці виділяють чотири фази розвитку процесу глобалізації світової економіки: від міжнародного поділу праці через міжнародне економічне співробітництво та міжнародну економічну інтеграцію до глобалізації. Сьогодні виокремлюють такі напрями глобалізації: ідеологічну; економічну, зокрема фінансову; політичну; екологічну; соціальну; культурну; інформаційну; інституційну; науково-інноваційну; глобалізацію робочої сили; інтелектуальну; у сфері міжнародної безпеки та демілітаризації економіки [9].

Переважна більшість науковців вважає фінансову глобалізацію однією із сфер економічної глобалізації. Однак фінансова глобалізація як процес має свої особливості, принципи, фактори розвитку, що дозволяють їй вирізнитись у самостійний напрямок. Так, фінансовою глобалізацією науковець І.П. Хоминич називає «один з напрямів глобалізації, який розуміють як вільний та ефективний рух фінансових ресурсів між країнами й регіонами, функціонування глобального ринку, формування систем і наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій ТНК і транснаціональних банків» [12].

Глобалізація міжнародних фінансових ринків розпочалася з 1980 року, шляхом об'єднання у світову фінансову мережу провідних фінансових центрів різних держав: Нью-Йорк і Чикаго в Америці; Лондон, Цюрих, Франкфурт, Париж, Амстердам в Європі; Гонконг, Токіо, Багамські й Кайманові острови, Сінгапур, Бахрейн в Азії. Об'єднання фінансових центрів призвело до глобальної присутності міжнародних фінансових інститутів, міжнародної фінансової інтеграції та швидкого розвитку фінансових інновацій.

Однією з основних рис глобалізації є значне зростання ролі фінансової сфери, пов'язане з розширенням масштабів й ускладненням характеру зовнішньоекономічних зв'язків. Міжнародні фінансові інституції, що утворюють міжнародну фінансову інфраструктуру, численні та різноманітні. Хоча є загальна схожість змісту діяльності, міжнародні фінансові інституції різняться за умовами членства в них, компетенцією, учасниками та повноваженнями. Найвідоміші суб'єкти фінансової глобалізації наведено на рисунку 1.

Глобалізованість фінансових ринків та фінансових систем країн світового господарства загалом спирається на два підходи: по-перше, фінансова глобалізація є складником загального глобалізаційного процесу і для її вимірювання використовують індекс глобалізації; по-друге, використовують специфічні показники глобалізованості фінансової сфери.

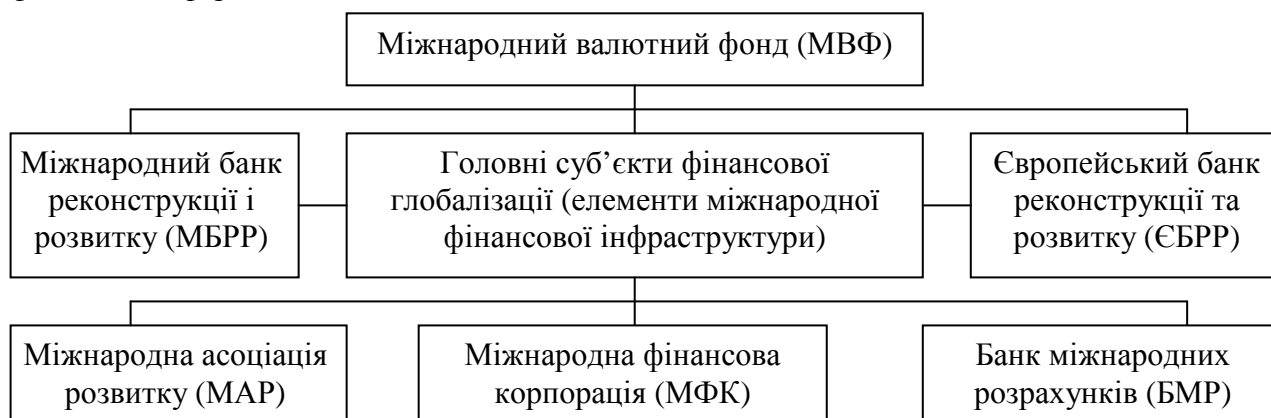

Рис. 1. Головні суб'єкти фінансової глобалізації
Джерело: власна розробка авторів

Глобалізація сприяє розмиванню інституціональних, юридичних і технологічних бар'єрів між національними економічними ринками, зокрема і фінансовими. Світова економіка і світовий фінансовий ринок мають усе більшу цілісність.

Міжнародний фінансовий ринок, відокремившись від національних у частині зовнішніх операцій, тісно поєднав усі національні ринки на міжнародному рівні, що стало важливим чинником такого сучасного економічного явища, як фінансова глобалізація. Але одночасно міжнародний фінансовий ринок не охоплює внутрішні (фактично – основні) операції національних фінансових ринків і тому не є світовим. Міжнародний фінансовий ринок – це, як правило, організований ринок, але, на відміну від організованих національних ринків, його менше регулює держава або групи держав, і більше – різні об'єднання самих учасників цього ринку.

Міжнародний фінансовий ринок, на думку Мозгового О. і , Малащука Д., не може існувати відокремленовід національних ринків, він базується на них, оскільки на ньому не відбувається нічого відмінного. Конкретизуючи це твердження, можна уточнити, що міжнародний фінансовий ринок базується, з одного боку, на національних ринках і національних організаціях, а також інфраструктурі і інструментах регулювання цих ринків. З іншого боку, він базується на міжнародних організаціях (міжнародні фондові і валютні біржі, міжнародні системи клірингу, системи розрахунків і депозитарного обслуговування, синдикати транснаціональних банків), їх інфраструктурі і регулюванні. Перераховані організації розташовуються на території конкретних країн (у США, Японії, Швейцарії, Великобританії, Франції і ін.) і є їх резидентами [7].

Основні складові фінансової глобалізації – глобальні ринки та глобальні фінансові інститути, а також глобальні фінансові інструменти, які виступають об’єктом купівлі-продажу на глобальному фінансовому ринку. Отже, одним з проявів фінансової глобалізації є глобальний фінансовий ринок, який сформувався до початку 90-х рр. XX століття.

Залежно від глобальності існує така класифікація фінансових ринків:

- національний фінансовий ринок (у межах національних кордонів держави);
- міжнародний фінансовий ринок (коли перетинають національні кордони учасники цього ринку або капітал);
- глобальний фінансовий ринок (який передбачає фінансові операції у глобальному світовому просторі в безперервному режимі часу) (рис. 2) [6].

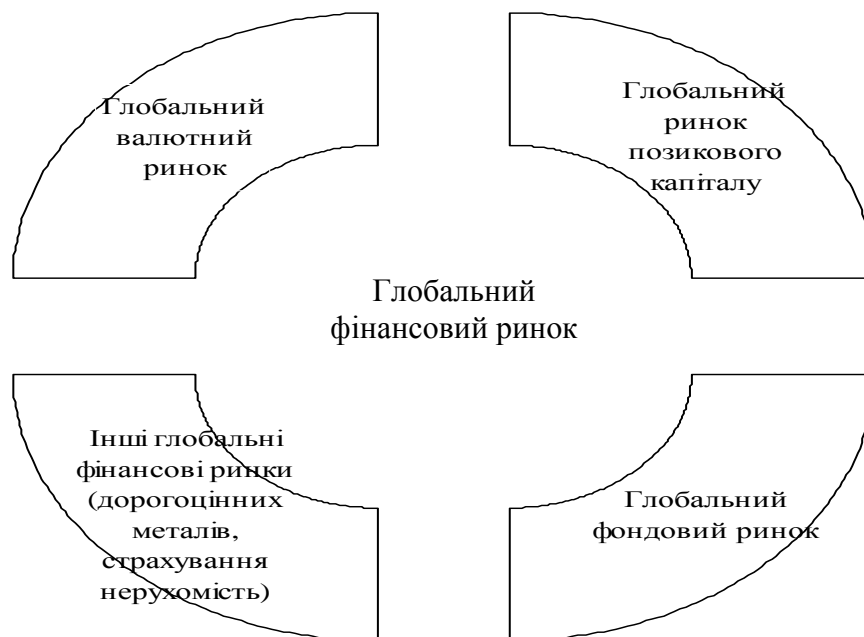

Рис. 2. Сегменти глобального фінансового ринку

Джерело: власна розробка авторів

Географічно глобальний фінансовий ринок ділиться на три основні сегменти: європейсько-континентальний, англосаксонський та азіатсько-тихоокеанський ринки.

Кожен із згаданих вище сегментів має свою динаміку, свої особливі принципи інвестування та свої стандарти. Проте основним досягненням останнього часу є узгодження форм співробітництва головних фінансових центрів, постійне консультування між собою з питань ставки відсотка або монетарної політики. Центральні банки, які керують зазначеними основними фінансовими ринками, також узгодили правила поведінки інвесторів, позичальників, емітентів, фінансових посередників і практику їх участі на цих ринках [9].

Аналітики фінансових ринків відзначають, що в основі глобалізації фінансової системи лежить взаємодія таких явищ:

- технічний прогрес, що дозволяє здійснювати міжнародні фінансові угоди в режимі реального часу й значно скоротити витрати на транспорт і комунікацію;
- висока конкуренція: з одного боку, між кредитними й фінансовими установами на фінансових ринках, а з іншого, – між самими фінансовими ринками внаслідок значного розвитку інформаційних технологій і телекомунікацій;
- реструктуризація кредитних і фінансових установ шляхом їхнього злиття й поглинання як наслідок конкуренції між ними;
- широка інтернаціоналізація бізнесу через посилення транснаціонального характеру діяльності корпорацій;
- консолідація регіональних інтеграційних об'єднань (у Європі - Економічний і валютний союз);
- послаблення твердого контролю щодо міжнародних угод, пов'язаних з рухом капіталу фондових бірж;
- макроекономічна стабілізація й реформи в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою, які створили сприятливий клімат для іноземних інвесторів;
- широке використання «принципу важеля» (значне позичання коштів для своїх інвестицій) і розвиток процесів сек'юритизації активів у промислово розвинених країнах [11].

Виділимо найважливіші перспективи й вимоги глобальних фінансових ринків, а також їхніх учасників (рис. 3).

Вимоги треба оцінювати як негативні аспекти. Цим поняттям підкреслено особливе значення цих аспектів для учасників світових фінансових ринків, які повинні вміти скористатися перспективи або управляти ризиками.

Глобалізація фінансових ринків залежить від радикальних змін ролі фінансового сектора в розвитку світового господарства, який виступає складною системою, учасники якої мають змогу забезпечити самостійний обіг фінансових активів незалежно від обсягів обігу реальних товарів.

До загальносвітових тенденцій розвитку міжнародних фінансових ринків в умовах глобалізації належать такі:

1. Інтеграція міжнародних ринків капіталу, яка зумовлена ліквідацією низки перешкод під час входу на вітчизняні ринки капіталу міжнародних кредиторів та позичальників, зниження трансакційних витрат, розвиток інформаційних систем.

2. Злиття фінансових установ. Ця тенденція зумовлює появу міжнародних фінансових холдингів, які об'єднують пенсійні та взаємні фонди, страхові компанії, комерційні та інвестиційні банки.

3. Тенденція до збільшення спекулятивних операцій на фінансових ринках спричинена зростанням сектора торгівлі інструментами хеджування ризиків, а саме інструментами ринку вторинних фінансових інструментів (ф'ючерсів, опціонів, варрантів, свопів), які здебільшого не мають жодного інструменту для їх забезпечення, таким чином, використовуються виключно як інструмент спекуляції [1].

4. Фінансові кризи, які спричинені некерованістю та розбалансованістю світових потоків капіталів. Наслідком такої тенденції є зниження заробітної плати, звідси – зменшення доходів населення та спад виробництва у реальному секторі економіки [4].

5. Підписання 8 березня 2018 р. міністрами закордонних справ 11 держав Азії та Америки в столиці Чилі угоди про Транстихоокеанське торговельне партнерство, з якого вийшли США. Документ, що отримав назву «Всеосяжна і прогресивна угода для транстихоокеанського партнерства», передбачає ліквідацію або зниження мита на промислові та сільськогосподарські товари.

6. За рішенням Міжнародного валютного фонду, прийнятого 30.11.2015, китайський юань став п'ятою офіційною резервною валютою поряд із доларом США, євро, японською ієною і британським фунтом стерлінгів.

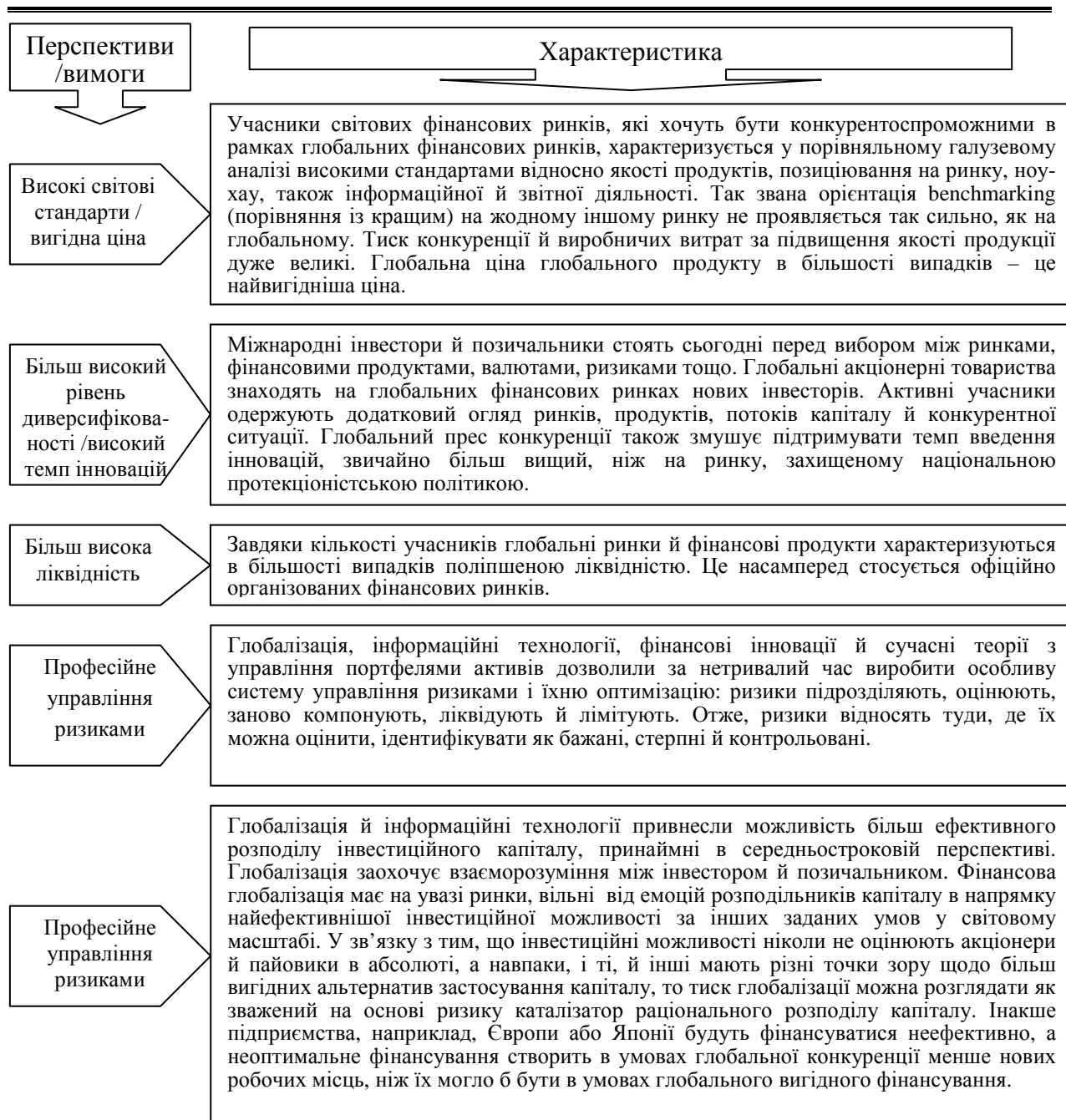

Рис. 3. Перспективи й вимоги глобальних фінансових ринків

Джерело: власна розробка авторів

Вищезазначені та інші тенденції розвитку фінансового сектора світової економіки дають можливість визначити позитивні та негативні наслідки впливу глобалізації світових фінансових ринків на світовий економічний розвиток [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, становлення глобального фінансового простору представлене збільшенням міжнародних фінансових потоків, обсягів усіх видів міжнародних трансакцій, зростанням кількості компаній та фінансових груп, які проводять свою діяльність за межами національних фінансових систем.

Об'єднання фінансових систем різних країн і поступове формування єдиного фінансового простору зумовлене послабленням антимонопольного законодавства деяких країн щодо створення фінансових холдингів, входженням іноземного капіталу в національні фінансові системи.

Подальші дослідження необхідно присвятити входженню національної економіки до світового фінансового простору.

Література

1. Андреева Г.И. Роль і місце спекулятивних операцій на ринках // Фінансова система України наукові записки. Серія «Економіка». № 17. 2011. С. 449-453.
2. Дронева А.Н. Вплив глобалізації на розвиток фінансових ринків. К.: Центр учбової літератури. 2013. 240 с.
3. Исследовательская группа МВФ о финансовой глобализации // БИКИ. №129. 2007. – С. 4-6.
4. Луцишин З.М. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації. Міжнародна економічна політика. № 1–2. 2008. С. 88–121.
5. Миркин Я.М., Миркин В.Я. Англо-русский толковый словарь по банковскому делу, инвестициям и финансовым рынкам. Свыше 10000 терминов. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006.– 424 с.
6. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / [О.М. Мозговий, Т.Є. Оболенська, Т.В. Мусієць та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Мозгового. –К.:КНЕУ. 2005. – 504 с.
7. Мозговий О., Малащук Д. Сучасна парадигма функціонування світового фінансового ринку // Міжнародна економічна політика. Випуск № 1 (24). 2016. С. 29-51
8. Орлова Н.С., Свечкіна А.Л. Особливості розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації // Схід. №5 (83). 2007. С.5-9.
9. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України: [моногр.] / Стукало Н.В. – Д.: Інновація. 2006. – 248 с.
10. Стукало Н.В. Оцінювання стану розвитку фінансової глобалізації: особливості для України // Міжнародна економічна політика. Випуск № 4. 2006. С. 81-100
11. Суэтин А.А. Финансовые рынки в мировой экономике. – М.: «Экономистъ». 2008. 587 с.
12. Хоминич И.П. Финансовая глобализация // Банковские услуги. №8. 2002. С. 2-13.

References

1. Andrieieva H.I. (2011) “The role and place of speculative operations in the markets”, *Finansova systema Ukrainy naukovi zapysky. Seriiia «Ekononika»*, vol. 17, pp. 449-453.
2. Droneva A.N. (2013) *Vplyv hlobalizatsii na rozvytok finansovykh rynkiv* [The Impact of Globalization on the Development of Financial Markets], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
3. Yssledovatel'skaia hruppa MVF o fynansovoj hlobalyzatsyy (2007), BYKY. vol. 129, pp. 4-6.
4. Lutsyshyn Z.M. (2008) *Asymetriya ta paradox fnansovoi glonalizatsii* [Asymmetry and paradox of financial globalization]. *Mizhнародna ekonomichna polityka* [International economic policy]. no.1-2, pp.88-121.
5. Mirkin Ja.M. and Mirkin V.Ja. (2006) *Anglo-russkij tolkovyj slovar'po bankovskomu delu, investicijam i finansovym rynkam. Svyshе 10000 terminov* [English-Russian explanatory dictionary for banking, investment and financial markets. Over 10,000 terms], Al'pina Biznes Buks, Moskva, Rosiia.
6. О.М. Mozghovyj, Т.Ye. Obolens'ka and Т.V. Musiiets' *Mizhнародni finansy: navch. posib.* [International Finance: Teaching manual], Kyiv, Ukraine.
7. Mozghovyj O. and Malaschuk D. (2016) “Modern paradigm of functioning of the world financial market”, *Mizhнародna ekonomichna polityka*, vol. 1 (24), pp. 29-51.
8. Orlova N.S. and Svechkina A.L. (2007) “Особливості розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації”, *Skhid*, vol. 5 (83), pp. 5-9.
9. Stukalo N.V. (2006) *Hlobalizatsiia ta rozvytok finansovoi systemy Ukrainy*, [Globalization and development of the financial system of Ukraine], Innovatsiia, Donetsk, Ukraine.

10. Stukalo N.V. (2006) “Assessment of the state of development of financial globalization: features for Ukraine”, *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, vol. 4, pp. 81-100.
11. Sujetin A.A. (2008) *Finansovye rynki v mirovoj jekonomike*, [Financial markets in the global economy], Jekonomist#, Moskva, Rosiia.
12. Hominich I.P. (2002) “Financial globalization”, *Bankovskie uslugi*, vol. 8, pp. 2-13.